

Спіс выкарыстанай літаратуры

1 Вечнае: фальклорна-этнаграфічная спадчына Веткаўскага раёна / аўт. уклад. : І. Ф. Штэйнер, В. С. Новак. – Гомель : УА «ГДУ імя Ф. Скарыны», 2003. – 362 с.

2 Радзінна-хрэсьбінныя абрады і звычаі беларусаў (на матэрыяле фальклору Гомельскай вобласці) / аўтары-ўкладальнікі В. С. Новак, В. К. Шынкарэнка, А. А. Кастрыца [і інш.]. – Гомель : Барк, 2013. – 380 с.

3 Лапацін, Г. Варвара Грэцкая як з’ява беларускай народнай культуры / Г. Лапацін. – Гомель : Барк, 2015. – 248 с.

The article is devoted to the local specifics of the birthplace and baptismal rites and customs of the inhabitants of the Vetkov region. The authors consider the various stages of the radinno-baptismal complex, prohibitions, rules, beliefs and signs presented within its boundaries. The factual material giving grounds for scientific conclusions and generalizations was collected in field folklore expeditions in the Vetkovsky district in the last two decades. Some texts are being introduced into scientific use for the first time.

УДК 811.161.3’373.22

А. М. ПАЛУЯН

(г. Гомель, УА «Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны»)

ТЭМАТЫЧНЫЯ ГРУПЫ ЛЕКСІКІ СА ЗНАЧЭННЕМ ХАРАКТАРЫСТЫКІ РАСЛІН

У артыкуле разглядаюцца тэматычныя групы лексікі са значэннем характарыстыкі раслін, зафіксаваныя ў гаворках Гомельскага рэгіёна. Праведзена тэматычная класіфікацыя, выяўлены матывацыйныя прыкметы, прыкметы і спосабы намінацыі. Матывацыйныя прыкметы адлюстроўваюць аб’ектыўныя ўласцівасці рэалій і тым самым выяўляюць спецыфіку матэрыяльнай і духоўнай культуры народа. Разнастайнасць найменняў абумоўлена імкненнем даць падрабязную характарыстыку, адзначыць мноства якасцей і прыкмет, важных для носьбітаў мовы.

Развіццё мовы і яе ўзаемасувязь з культурай, адлюстраванне моўных асаблівасцей ва ўспрыняцці свету чалавекам – усё гэта стварае моўную карціну свету. Раслінны свет – частка жывой прыроды. Людзі здаўна цікавіліся асаблівасцямі росту і жыццядзейнасці раслін, выкарыстоўвалі іх з рознымі мэтамі (ад дэкаратыўных да медыцынскіх). Назвы раслін складаюць значны пласт агульнаўжывальнай лексікі, выкарыстоўваюцца ў фразеалагізмах, сталі неад’емнай часткай фальклору.

Аб’ект нашага даследавання – лексічныя адзінкі са значэннем характарыстыкі раслін, зафіксаваныя ў гаворках Гомельскага рэгіёна [1]. Актуальнасць тэмы абумоўлена цікавасцю да вывучэння кампанентаў лексікі, якія адлюстроўваюць спецыфіку духоўнага і матэрыяльнага жыцця народа (назвы, звязаныя з характарыстыкай раслін і іх частак, – фрагмент моўнай карціны свету носьбітаў дыялектаў), а таксама тым, што дыялектныя фітонімы выходзяць са сферы актыўнага ўжывання і знаходзяцца на аддаленай перыферыі лексічнай сістэмы.

Можна вылучыць наступныя тэматычныя групы лексікі са значэннем характарыстыкі раслін:

I Агульныя назвы раслін:

1) агародніна ‘карані, клубні, зяленіва агародных раслін’[2]: *гародзіна* (Жытк.), *агародзіна* (Ветк.), *варыва* (Браг., Петрык.), *урод* ‘ураджайная агародніна’ (Жытк.), *нерадзь* ‘малаўраджайная, дробная, невялікая агародніна’ (Жытк.), *скараспейка*, *скараспелка*,

скараспелька, раннаспелка ‘агародніна-скараспелька’ (Жытк.), семенніца ‘агародніна, якая высаджаецца на насенне’ (Жытк.), пасадыкі ‘расада, маладыя расліны, вырашчаныя ў парніках або на спецыяльных градках для перасадкі на ўчасткі ў агародзе, на полі’ (Лоеў.);

2) дрэва ‘шматгадовая расліна з цвёрдым ствалам і галінамі, якія ўтвараюць крону’ [2]: *дравячына* (Гом.), *дзеравіна*, *дзеравінка* (Гом., Петрык.), *дзяроўя* (Лоеў.), *луціца* ‘дрэва без сукоў ці малагалінастае’ (Лоеў.), *вілакi* ‘сукавате, разгалінаванае дрэва’ (Карм.), *гай* ‘дрэва з раскошнай кронай’ (Ветк.), *карэмза* ‘каржакаватае дрэва’ (Жытк.), *карач’е* ‘крывое, сукаватае, непрыгожае дрэва’ (Жытк.), *громабой* ‘дрэва, пашкодзанае громам’ (Лельч.), *лясіна* ‘лясное дрэва’ (Лоеў.), *садавіна* ‘садовыя, пладовыя дрэвы’ (Жытк.), *самасадка* (Жытк.) і *ляскоўка* ‘дзікае пладовае дрэва’ (Чач., Буда-Каш., Ветк.), *нерадзь* ‘малаўраджайнае пладовае дрэва’ (Жытк.), ‘два дрэвы з аднаго караня’ – *двайнік* (Гом.), *спарышы*, *сурасціна* (Лоеў.), ‘маладыя дрэвы’ – *маладняча*, *падростак* (Буда-Каш.), ‘старое дрэва’ – *старык* (Браг.), *перастарак* (Карм.), *пераростак* (Жлоб.), *перастой* (Ветк.), ‘засохлае на карані дрэва’ – *сухастойца*, *сухаўяліца* (Ельск.), *сухрак* (Рэч.), *вялка* (Лельч.), *сушняк* (Гом.), *усух* ‘дрэва з амярцелаю унутранай часткай’ (Лельч.), ‘парахнявае дрэва’ – *парахнявіна* (Жытк.), *сітава* (Жытк., Чач.), *трухлё* ‘гнілое дрэва’ (Добруш.), *жабярдзіна* ‘дрэва з гніліной’ (Жытк.), *хаўт* ‘дрэва з гнілым стрыжнем, асяродкам’ (Жыт., Лельч.), *стырч*, *свечка* ‘зламанае дрэва’ (Жытк.), ‘вывернутае бурай дрэва’ – *вываратнік* (Гом.), *выварацень* (Буда-Каш.), *выскладзь* (Лельч.), *вызваленае дрэва* (Лоеў.), *ляжак* (Жытк.), ‘гнілое, струхлелае ляжачае дрэва’ – *лежань*, *валеж*, *валюга*, *валішча* (Жытк.), *ляжняк* (Мазыр.), *макляк*, *тапляк*, *топленік* ‘патанулае дрэва’ (Лельч.);

3) збожжа, злакі ‘агульная назва хлебных злакавых раслін, з зерня якіх вырабляецца мука і крупы’ [2]: *пашня*, *пашніца* (Гом.), *хлебата* (Лоеў.), *падсада* ‘збажына другога ўзыходу ці пасля кушчэння’ (Ветк., Рэч.), *палегліца*, *палёгліца* ‘палеглыя збожжавыя расліны’ (Калінк.), *прарост* ‘прарослае збожжа’ (Лоеў.), ‘яравое збожжа’ – *яравіна* (Жытк.), *еравіна* (Калінк.), ‘азімае збожжа’ – *зіміна* (Жытк.), *зімка* (Буда-Каш.), *руна* ‘ўсходы збожжа’ (Лоеў.), *рунь* ‘ўсходы яравага збожжа’ (Рэч.);

4) кветка ‘травяністая расліна, якая прыгожа і пахуча цвіце’ [2]: *квет* (Жытк., Лоеў.), *душкі* ‘духмяныя кветкі’ (Лоеў.);

5) куст ‘травяністая расліна, сцябліны якой растуць пучком’ [2]: *каліва* ‘асобны куст, корч гародніны’ (Лоеў.), *галоўка* ‘куст, корч цыбулі’ (Лельч.);

6) пустазелле ‘дзікарослая расліна, якая засмечвае пасевы культурных раслін’ [2]: *зяліна*, *зялінка*, *сабакарнік* (Жытк.), *трава* (Чач.), ‘высакарослае сцяблістае пустазелле’ – *бур’ян*, *байран*, *байрак*, *бадыльнік*, *гай* (Жытк.), *бур’ё* (Лоеў.);

7) расліна ‘арганізм, які развіваецца звычайна ў нерухомым становішчы, атрымлівае пажыўныя неарганічныя рэчывы з глебы і паветра і ператварае іх у арганічныя’ [2]: *расціна* (Жытк.), *падбел* ‘дзікія і культурныя расліны з белымі кветкамі ці апушэннем’ (Жытк.), *сеянка* ‘расліна-сеянец’ (Жытк.), *самасей*, *самасейка* ‘расліна-самасейка’ (Жытк.), ‘расліна-пустацвет’ – *пустацвет* (Жытк.), *пустазвон* (Лельч.), ‘адна асобна ўзятая расліна’ – *каліўка* (Карм.), *каліўе* (Лоеў.), *корань* (Жытк.), *сянінка* (Гом.), *цацкі* ‘дэкаратыўная пакаёвая расліна’ (Лоеў.), ‘расліны, якія растуць з аднаго караня’ – *спарта* (Ветк.), *сурасціца* (Рагач., Чач., Ельск.), ‘парастак’ – *расток* (Калінк.), *рослік* (Рэч.), *ўсходы* (Жытк.);

8) садавіна ‘агульная назва садовых раслін, а таксама іх пладоў’ [2]: *садавіна* (Жытк.), *сад* (Чач.), *райка* ‘садавіна накішталт яблыкаў’ (Лоеў.), *зеленіна*, *зелянчак*, *зелянчук*, *зелень* ‘недаспелая садавіна’ (Жытк.);

9) трава ‘расліна з аднагадовымі зялёнымі неадзервянелымі парасткамі і сцяблом; зялёнае покрыва зямлі з такіх раслін’ [2]: *травіна* (Акц.), *шчыкавіца* ‘першая трава’ (Ельск.), *падсада* ‘маладая і нізкая трава ў высокім травастой’ (Рэч.), *пяро* ‘перыстая трава’ (Жытк.), *мучка* ‘мяккая сцяблістая кусцістая трава’ (Лельч.), *шумавінне* ‘сухая на карані трава’ (Гом.), *паша*, *паша* ‘трава на папасе’ (Жытк.), *пажароўка* ‘трава на выгаралых участках’ (Жытк.), *куптыры* ‘трава, што расце ў балоце, на купінах’ (Гом.), ‘трава другога ўкосы’ – *атава*

(Жытк.), *віш* (Лельч.), *вішар* (Светлаг., Ельск.), ‘трава, якая засталася на зіму няскошанай’, – *віша* (Светлаг.), *вішуга* (Маз., Лельч.), *пасуш* (Рагач., Маз., Хойн.), *пасушнік* (Гом.), ‘густая зялёная сакавітая трава’ – *мурава*, *мураўка*, *мур* (Лоеў.), *мурожына*, *мякішы* (Жытк.), *морг* (Петрык.), *вішар* (Рэч.); ‘лекавыя травы’ – *тройзелле* (Гом.), *зёлкі* (Хойн.), *цацкі* (Лоеў.);

10) ягады ‘агульная назва ягадных раслін’ [2]: *ягада* (Буда-Каш.), *воўчыя ягады* ‘ягадныя расліны, плады якіх нельга есці’ (Жытк.).

II Назвы частак раслін:

1) кветка і яе часткі: бутон ‘зародак кветкі, пупырышка; кветка, якая яшчэ не распусцілася’ – *булдоўка*, *пуплук* (Ветк.), *булбушка* (Лоеў.), *пупёл* (Буда-Каш.), *коўпак* ‘бутон лілеі’ (Нараўл.), *пушка* (Гом.); кветка ‘орган размнажэння ў пакрытанасенных раслін, які развіваецца з пупышкі (бутона) і складаецца з кветкаложа, кветканожкі, чашачкі, вяночка, звычайна каляровага, тычынак і пясціка; частка расліны разам са сцяблом’ [2]: *квет* (Жытк., Лоеў.), *краска* (Лоеў.), *пустацвет* ‘кветка без завязі плода’ (Жлоб., Буда-Каш., Чач.), ‘кветка жыта’ – *краска* (Петр., Ельск., Нараўл.), *кавалік* (Нараўл.), *смактун* ‘кветка чырвонай лугавой канюшыны’ (Добр.), *лінавы цвет* (Буда-Каш., Жлоб., Чач.), *ражына* ‘кветка ружы’ (Гом.), ‘пылок’ – *пярга* (Карм., Добр., Ветк.), *пылец* (Браг., Акц.), *пыльца* (Ветк., Браг.), *краса* ‘пылок у жыце, пшаніцы’ (Жытк.);

2) карань ‘падземная частка расліны’ [2]: *корань*, *карэнне* (Гом.), *карэнні* (Раг., Буда-Каш., Жлоб.), *карэнечча*, *махорчыкі* (Лоеў.), *корч* ‘корань дрэва’ (Лоеў.), *лапа* ‘бакавы карань дрэва’ (Жытк.), *старчавы карань* ‘галоўны карань дрэва’ (Гом.), *швердзел*, *бурак* ‘вертыкальны карань у пладовага дрэва’ (Жытк.), *корнік*, *каранькі* ‘корань травяністай расліны’ (Калінк.), *панка* ‘корань аеру’ (Ветк.), *храпа* ‘корань лілеі’ (Лоеў.), карань караня-плодаў – *махры*, *матлуззе* (Лоеў.), *мохрык* (Петр.);

3) ліст ‘жывая тканка ў выглядзе тонкай пласцінкі звычайна зялёнага колеру, якая прымацоўваецца чаранком да галіны або сцябла’ [2]: *лісцінка* (Жытк.), *лісток*, *лісцючак* (Буда-Каш.), *лісцье* (Жытк.), *лісць* (Гом.), *лісціна* ‘асобны ліст’ (Жытк.), *лапа* ‘шырокі ліст’ (Жытк.), *папушка* ‘нарасты на лістах вяза’ (Жытк.), *лакно* ‘лісты вадзяных раслін на паверхні вадаёма, лапушыстая вадзяная расліннасць’ (Жытк.), *махры*, *махроўце* ‘лісце гародніны’ (Гом.), *асачына* ‘ліст асакі’ (Жытк.), *капялюшына* ‘ліст белага гарлачыка’ (Жытк.), *капуснік* ‘ліст капусты’ (Гом.), *перка* ‘лісце цыбулі, часнаку’ (Жлоб., Гом., Чач., Лоеў.), *цыбульнік* (Акцябр.);

4) ігліца ‘іголкападобнае лісце хвойных дрэў і кустоў’ [2]: *гліца* (Жытк., Маз., Браг., Лоеў.), *калюкі* (Светлаг.), *шыгалле* (Буда-Каш., Нараўл., Чач., Добр.), *шыголь* (Буда-Каш., Чач., Ветк.), *шыга* (Жытк.), *шылле* (Лоеў.), *шылальнік* (Добр.);

5) парастак ‘маладая галінка, якая вырасла ад больш старога ствала або сцябла, флянс’ [2]: *адростак* (Лоеў.), *отрасля*, *отрасць*, *расток*, *нарастачак*, *пагоня*, *отмаладзь*, *разік*, *рала* (Жытк.), *пасынак* (Жлоб., Чач., Буда-Каш., Жытк., Лоеў.), *адгонец* (Лоеў.), *памаладзень* (Лельч.), *пучка* (Браг.), *засмолкі* ‘парасткі хваёвых’ (Лоеў.), *тычка* ‘парасткі ад пня’ (Жытк.), *хрэшчык*, *шопцік* ‘насенны парастак (Жытк.), *вочка* ‘насенны парастак у самым пачатку свайго развіцця’ (Чач., Жлоб., Буда-Каш.);

6) плод ‘частка расліны, якая развіваецца з кветкі (завязі) і змяшчае ў сабе насенне’ [2]: *бубка* ‘семечка, зярнятка, ягадка’ (Жытк.), *наліток* ‘сакавітая спелая садавіна’ (Рэч.), *чарвяток* ‘чарвівая садавіна’ (Гом.), ‘апаўшыя плады’ – *падалка* (Гом.), *паданак* (Ветк.), *адмурак* (Лельч.), ‘плод круглай формы’ – *галоўка* (цыбулі, часнаку і інш.) (Жытк., Лоеў.), *булбах*, *бульбаха*, *бульбашка*, *бульбушка* (Жытк.), ‘гнілы плод’ – *гніляк* (Жытк.), *гнілік* (Рэч.), *зялепухі* ‘няспелыя плады’ (Ветк.), ‘зросткі пладоў’ – *парка*, *блізнец*, *блізнюк* (Жытк.), *двайнік* (Лельч.), *лапатка* ‘зялёны стручок’ (Жытк.), ‘завязь’ – *завезка*, *зародак* (Жытк.), *пуплёнак* (Светлагор.), *заплёўка* (Лельч.), ‘зародак ліста, парастка або кветкі’ – *пупах* (Петр.), *пупышка* (Жытк.), *пуплік* (Буда-Каш.);

7) плады асобных раслін: ‘арэх’ – *арашочак* (Гом.), *варэхі* (Ельск.), *варахі* (Жытк.), ‘вылушчаны арэх’ – *лушчак* (Рэч.), *лузанец* (Ветк.), *лузанік* (Жытк.), *галушка* ‘плод бульбы пасля цвіцення’ (Петр.), *жалуд*, *жалудзь* (Жытк.), *жалуддзе* (Чач., Ветк.); *палудак* ‘палавіна качана

капусты' (Жытк.), *вялок* 'плод капусты, качан' (Ельск.), 'мяккі, рыхлы качан' – *шуляк* (Лоеў., Лельч., Ельск., Браг.), *шулячча* (Лоеў.), *шамляк* (Хойн.), *шаўляк* (Рэч.), *шамашынне* (Чач.);

8) часткі пладоў: 'знешняя абалонка' – *лупінка* (Лельч.), *лупайка* (Гом.), *лушпайкі*, *шалуха* (Маз.), *шалупайкі* (Браг.), *шкарлупайкі* (Хойн.), *цыбульнік* (Жытк.), *зуб* 'долька часнаку' (Лоеў.), 'мякаць гарбуза' – *мядра*, *мякасьць*, *клочча* (Жытк.), *мязга* (Гом.), 'хвосцік у гарбузе' – *гуска*, *карак*, *шоцік*, *шпенік*, *шпянёк* (Жытк.), *цюцька* (Маз.), *шапачка* 'пладаножка жолуда' (Петрык., Браг.), 'часткі качана капусты' – *храпа* (Гом.), *храпіна* (Лельч.), *храпушнік* (Светлаг.), *карак* (Жытк.);

9) часткі караняплодаў: 'вочка на бульбіне' – *вочка* (Петр.), *казюлька* (Жытк.), *дупельца* 'вочка на бульбе, моркве' (Лоеў.), *плясніўка* 'вочка на гародніне' (Раг.), *храшчык* 'стрыжань морквы' (Добр.), *макушка* 'частка цыбуліны, якую зразаюць, калі садзяць клубень' (Ельск.), *нос* 'востры канец бульбіны' (Петр.).

Акрамя тэматычнай класіфікацыі, мы звярнуліся да выяўлення матывацыйных прыкмет, пакладзеных у аснову намінацыі назваў раслін і іх частак, а ў сувязі з гэтым прынцыпаў і спосабаў намінацыі.

Найменні, звязаныя з характарыстыкай раслін, утвараюцца рознымі спосабамі. Адзін з самых пашыраных спосабаў – суфіксальны.

Найменні са значэннем 'носьбіт працэсуальнай прыкметы' ўтвараюцца ад дзеясловаў з дапамогай суфіксаў -в- (*варыва*), -к- (*пасадкі*, *зросткі*, *завезка*), -ень- (*выварацень*), -нік- / -няк- / -нак- (*вываратнік*, *лузанік*, *ляжняк*, *паданак*), -ун- (*смактун*), -лк- (*падалка*), -ак- (*падростак*, *лушчак*).

Ад асноў назоўніка з дапамогай суфіксаў -ін-, -іц-, -авін-, -ц-, -к-, -оўк-, -ушнік-, -нік- утвараюцца найменні са значэннем 'носьбіт прадметнай прыкметы' (*гародзіна*, *зіміна*, *дзеравінка*, *каліўка*, *перка*, *вочка*, *паініца*, *садавіна*, *пажароўка*, *храпушнік*, *цыбульнік*, *пыльца*). Назоўнікі са значэннем адзінкавасці ўтвараюцца з дапамогай суфіксаў -ін-/-ын-, -ячын-, -очак- (*дзеравіна*, *лясіна*, *ражына*, *асачына*, *дравячына*, *арашочак*), са значэннем сукупнасці прадметаў – з дапамогай суфіксаў -з-, -л-, -ч-, -ц-, -ат- (*матлуззе*, *шылле*, *клочча*, *махроўце*, *хлебата*).

Адлічэбнікавыя найменні ўтвараюцца з дапамогай суфікса -ік- (*дваінік*).

Адпрыметнікавыя назоўнікі са значэннем 'прадмет – носьбіт прыкметы' ўтвараюцца з дапамогай суфіксаў -ін-, -чак-/-чук-, -як-/-ік- (*зеленіна*, *зелянчак*, *зелянчук*, *гніляк*, *гнілік*).

Нульсуфіксальным спосабам ад дзеясловаў і прыметнікаў утвораны назоўнікі *ўрод*, *усух*, *усходы*, *падсада*, *прарост*, *зелень*.

Прэфіксальна-суфіксальным спосабам найменні з характарыстыкай раслін утвараюцца ад дзеясловаў (*нерадзь*) і назоўнікаў (*засмолкі*).

Шляхам асноваскладання з суфіксацыяй (у тым ліку нулявой) утвораны найменні *скараспейка*, *громабой*, *самасадка*, *самасей*, *пустацвет*, *пустазвон*.

Усе разгледжаныя найменні можна ўмоўна падзяліць на двухслоўныя і аднаслоўныя. У разгледжаных тэматычных групах пераважаюць аднаслоўныя найменні. Выяўляецца выкарыстанне такога спосабу ўтварэння, як універбацыя [3, с. 82], калі ў вытворнае слова ўваходзіць аснова толькі аднаго члена словазлучэння, па форме вытворнае суаносіцца з адным словам, а па сэнсе – са словазлучэннем (*лясіна* 'лясное дрэва', *палегліца* 'палеглыя збожжавыя расліны', *прарост* 'прарослае збожжа', *гніляк* 'гнілы плод'). Двухслоўныя найменні нешматлікія (*воўчыя ягады*, *вызваленае дрэва*, *ліпавы цвет*, *старчавы карань*) і будуцца па схеме «прыметнік+назоўнік».

Пры намінацыі раслін і іх частак шырока выкарыстоўваецца метафара – ужыванне слова ў пераносным значэнні праз супастаўленне пэўнай з'явы ці прадмета з іншай з'явай ці прадметам на аснове агульных для іх адзнак і ўласцівасцей [4]: *вочка* 'насенны парастак у самым пачатку свайго развіцця', *свечка* 'зламанае дрэва'; *галоўка* 'куст, корч цыбулі', *цацкі* 'дэкаратыўная пакаёвая расліна', *пяро* 'перыстая трава', *лапа* 'бакавы карань дрэва', *храпа* 'корань лілеі' і 'частка качана капусты', *махры* 'корань караняплодаў', *блізнец* 'зросткі пладоў', *зуб* 'долька часнаку', *галушка* 'плод бульбы пасля цвіцення', *коўпак* 'бутон лілеі', *гуска*, *карак*, *цюцька* 'хвосцік у гарбузе', *шапачка* 'пладаножка жолуда', *нос* 'востры канец бульбіны'.

У аснове найменняў характарыстыкі раслін і іх частак ляжаць розныя прыкметы: месца росту – *гародзіна* ‘агародніна’, *лясіна* ‘лясное дрэва’, *садавіна* ‘агульная назва садовых раслін, а таксама іх пладоў’, *пашніца* ‘агульная назва хлебных злакавых раслін’, *пажароўка* ‘трава на выгаралых участках’; узрост, час пасеву, з’яўлення пладоў – *маладняча*, *перастарак*, *зіміна*, *раннаспелка*, *скараспейка*, *яравіна*; прызначэнне – *семенніца* ‘агародніна, якая высаджваецца на насенне’; спосаб пасеву – *сеянка*, *самасейка*, *самасей*; спосаб ужывання – *варыва* ‘карані, клубні, зяленіва агародных раслін’; форма – *галоўка* ‘куст, корч цыбулі’, *лапа* ‘бакавы карань дрэва’, *швердзел* ‘вертыкальны карань у пладовага дрэва’, *перка* ‘лісце цыбулі, часнаку’, *булбах*, *бульбушка* ‘плод круглай формы’, *галушка* ‘плод бульбы пасля цвіцення’, *нос* ‘востры канец бульбіны’; ураджайнасць – *урод* ‘ураджайная агародніна’, *нерадзь* ‘малаўраджайная агародніна’, ‘малаўраджайнае пладовае дрэва’, *пустацвет*; колер – *падбел* ‘дзікія і культурныя расліны з белымі кветкамі ці апущэннем’, *зеленіна*, *зелянчак*, *зелень* ‘недаспелая садавіна’; спецыфічныя асаблівасці – *сухастойца* ‘засохлае на карані дрэва’, *громабой* ‘пашкодванае громам дрэва’, *усух* ‘дрэва з амярцвейай унутранай частка’, *трухлѣ* ‘гнилое дрэва’, *гниляк* ‘гнилы плод’, *наліток* ‘сакавітая спелая садавіна’, *чарвяток* ‘чарвівая садавіна’; пах – *душкі* ‘духмяныя кветкі’; характар паверхні – *мурава*, *мурожына*, *мякішы* ‘густая зялёная сакавітая трава’, *мучка* ‘мяккая сцяблістая кусцістая трава’, *калюкі*, *шыгалле* ‘ігліца’; слыхавыя асацыяцыі – *шумавінне* ‘сухая на карані трава’.

Матывацыйныя прыкметы адлюстроўваюць аб’ектыўныя ўласцівасці рэалій і тым самым выяўляюць спецыфіку матэрыяльнай і духоўнай культуры народа. Разнастайнасць найменняў абумоўлена імкненнем даць падрабязную характарыстыку, адзначыць мноства якасцей і прыкмет, важных для носбітаў мовы.

Спіс выкарыстанай літаратуры

- 1 Раслінны свет : тэматычны слоўнік / склад. В. Д. Астрэйка [і інш.] ; навук. рэд. Л. П. Кунцэвіч. А. А. Крывіцкі. – Мінск : Беларуская навука, 2001. – 655 с.
- 2 Тлумачальны слоўнік беларускай мовы [Электронны рэсурс] / пад рэд. К. К. Крапівы. – URL: <https://www.skarnik.by/tsbm>. – Дата звароту: 02.11.2022.
- 3 Земская, Е. А. Русская разговорная речь. Общие вопросы. Словообразование. Синтаксис / Е. А. Земская, М. В. Китайгородская, Е. Н. Ширяев. – Москва : Наука, 1981. – 276 с.
- 4 Слоўнік лінгвастылістычных і тэксталагічных тэрмінаў [Электронны рэсурс]. – Магілёў : “МДУ імя А. А. Куляшова”, 2012. – URL: <https://libr.msu.by/bitstream/123456789/999/1/419m.pdf>. – Дата звароту: 02.11.2022.

The article deals with thematic groups of vocabulary with the meaning of plant characteristics recorded in the dialects of the Gomel region. A thematic classification was carried out, motivational signs, principles and methods of nomination were revealed. Motivational signs reflect the objective properties of realities and thereby reveal the specifics of the material and spiritual culture of the people. The variety of names is due to the desire to give a detailed description, to note many qualities and signs that are important for native speakers.